

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่องการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ในงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษา ต.เด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทนี้ประกอบด้วย ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่น ความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่น ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เหตุและความจำเป็นที่ต้องนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการ งานวิชาการ ความหมายของงานวิชาการ ความสำคัญของงานวิชาการ บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ขอบเขตของงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

ความหมายของคำว่าทรัพยากรในท้องถิ่น

ทรัพยากรในท้องถิ่น อาจจะเรียกว่า แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น แหล่งความรู้ในชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน ซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Community resources หรือ Local resources (Encyclopaedia of Education : 1971)

คำว่า ทรัพยากรท้องถิ่น มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายต่าง ๆ กันดังนี้ นิพนธ์ ศุภปรีดี (2518) กล่าวว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชุมชน ซึ่งครูหรือนักเรียนอาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ โบราณสถาน โรงภาพยนตร์ สวนสัตว์ โรงงาน แม่น้ำ ลำธาร และบุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร หรือวิทยากรที่นักเรียนและครูออกไปสัมภาษณ์เยี่ยมเยียนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เช่น บุรุษไปรษณีย์ ตำรวจ ชาวนา ช่างนา พ่อค้าหรือเจ้าหน้าที่ทางราชการ เป็นต้น

ชม ภูมิภาค (ม.ป.ป) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่นว่า "สถานะทางภูมิ-
ศาสตร์และสภาพทางสังคมของชุมชนรวมทั้งแหล่งวิทยาการประเภทบุคคล วิทยาการนั้นอาจ
หมายถึง แหล่งวิทยาการที่ชุมชนอันสถานศึกษานั้นตั้งอยู่และชุมชนอื่นที่มีความเกี่ยวข้องด้วย"

เกศินี โชติกเสถียร (2523) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่นว่า "สถานะ
ทางภูมิศาสตร์และสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนบุคคลในชุมชนที่สถาบันทางการ
ศึกษานั้นตั้งอยู่หรือบริเวณใกล้เคียง หากเป็นชุมชนที่ไกลออกจะถือว่าเป็นการศึกษาออกสถานที่
(Field trip) เป็นการศึกษาชุมชน (Community study)"

ลัดดา ศุขปริติ (2524) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่น เช่นเดียวกับนิพนธ์
ศุขปริติ ว่า "แหล่งวิชาในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งครูและนักเรียนนำ
มาใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น สถานที่ราชการ สวนครัว โรงงานอุตสาหกรรม
แม่น้ำลำธาร และบุคลากรที่นำมาเป็นวิทยากร เป็นต้น"

เรือง เจริญชัย และเสรี ลาชาโรจน์ (2526) กล่าวว่า แหล่งวิทยาการท้องถิ่น
หมายถึง สถานศึกษา สถาบันหรือศูนย์ฝึกอาชีพของทางราชการหรือเอกชนที่จัดการศึกษา การฝึกหัด
หรือการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อให้บุคคลมีความรู้และทักษะสามารถประกอบอาชีพได้ โดยมีการ
ดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น โรงเรียนอาชีวะ วิทยาลัยเทคนิค ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
สถาบันฝีมือแรงงาน โรงเรียนพานิชยการของเอกชน

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2521) กล่าวว่า "ทรัพยากรในท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่
มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่ในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
แก่ครูและนักเรียน"

โรจน์ ตูลยากร (2507) กล่าวว่า "ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ในชุมชน
นอกโรงเรียน ซึ่งมีคุณค่าทางการศึกษาและโรงเรียนอาจใช้ให้เป็นประโยชน์แก่การเรียนรู้ของ

นักเรียนได้เช่น สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สถาบันต่าง ๆ รวมทั้งที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

กูด (Carter V. Good : 1973) ให้ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่นว่า "สถาบัน และองค์การต่าง ๆ บุคคลที่มีความสามารถในท้องถิ่น วัตถุต่าง ๆ และอำนาจทั้งหลายที่มีอิทธิพล ต่อนักเรียนโดยตรงหรือโดยอ้อม"

นิโคล (Mark Nichol : 1971) ได้นิยามความหมายของทรัพยากรในท้องถิ่นว่า "แหล่งชุมชนสำหรับโรงเรียนนั้นประกอบด้วย ประชาชน สถานที่สิ่งต่าง ๆ และกิจกรรมทั้งหลาย ที่นำมาใช้ในการศึกษาของนักเรียน เพื่อให้เป็นพลเมืองดี"

จากความหมายของทรัพยากรท้องถิ่นที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สถานที่บุคคล กิจกรรมในชุมชนซึ่งมีคุณค่าทางการศึกษาและ สามารถนำมาใช้ในงานวิชาการของโรงเรียนได้

ความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่น

ทรัพยากรท้องถิ่นนับว่า มีประโยชน์อย่างต่อการนำมาใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอน ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น มีความสะดวกและประหยัดเพราะมีอยู่แล้วในท้องถิ่นนั้นตลอดจนผู้เรียน ในแต่ละท้องถิ่นเคยชินกับสภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นอยู่แล้ว จึงง่ายต่อการอธิบาย การยกตัวอย่าง ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อสิ่งที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น ในการจัดงานวิชาการทำให้เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาใน ท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละสังกัด เป็นความมุ่งหวังของแต่ละสังกัดในการ นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

ชม ภูมิภาค (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงเหตุในการใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิทยาการว่า หลักสูตรปัจจุบันมีความกว้างทั้งในด้านเนื้อหาและประสบการณ์โรงเรียนย่อมไม่สามารถที่จะมีสิ่งเหล่านี้ได้ครบถ้วน จึงต้องอาศัยแหล่งวิทยาการในชุมชนและบุคคลภายนอกสถานศึกษาเป็นเครื่องช่วยในการให้การศึกษาเพื่อให้ได้ประสบการณ์ในการศึกษาที่สมบูรณ์และมีลักษณะบูรณาการอันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างดี

การใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในปัจจุบันเท่านั้น แม้ในอนาคตการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นก็ยังคงมีความสำคัญ ดังที่ สัจจิต เพียรชอบ (2521) ได้คาดการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนว่า สถานที่สำหรับการเรียนการสอนจะไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น จะมีการใช้สถานที่ภายนอกมากขึ้น นักเรียนจะได้มีโอกาสสัมผัสกับชีวิตจริง และประสบการณ์ตรงมากยิ่งขึ้น นักเรียนอาจจะได้เรียนรู้วิชาการจากตามธนาคาร หรือห้างร้านสรรพสินค้าต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็จะได้เรียนรู้เรื่องคมนาคมขนส่งตามท่าเรือ สถานีรถไฟหรือท่าอากาศยาน ชุมชนจะมีโอกาสสนับสนุนการเรียนนอกห้องเรียนมากขึ้น

โรงเรียนกับชุมชนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกัน ถ้าโรงเรียนขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชนและชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากโรงเรียนเท่าที่ควร ก็ย่อมทำให้ส่วนรวมของท้องถิ่นนั้นดูจะอับเฉาลงไป หากพิจารณาให้ดีจะพบว่า ในชุมชนนั้นมีแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อการศึกษาอยู่มากมาย ซึ่งโรงเรียนสามารถที่จะนำเข้ามาใช้เพื่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ปัญหาจึงมีอยู่ที่ว่า "โรงเรียนจะนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ได้อย่างไร" (อุตม ปัญญา : 2526)

ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่น

วาสนา ชาวหา (2525) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรในท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากรที่เป็นบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและสามารถให้ความรู้แก่ผู้อื่นได้
2. แหล่งทรัพยากรที่เป็นสถานที่ อาจเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ทะเลหรือสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาได้แก่ โรงเรียน โรงงาน สวนสัตว์ ซึ่งสามารถหาความรู้ได้จากสถานที่เหล่านั้น
3. แหล่งทรัพยากรที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนแล้วสามารถให้การเรียนรู้ได้ มีความหมายเช่น
4. แหล่งทรัพยากรที่เป็นกิจกรรม เช่น การละเล่นพื้นเมือง พิธีหรือประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่า แหล่งทรัพยากรดังกล่าวนี้ถ้าจะจำแนกตามลักษณะการใช้จะได้เป็น 3 ชนิดดังนี้

1. แหล่งทรัพยากรภายในโรงเรียน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม ที่อยู่ในบริเวณโรงเรียนนั้น เช่น ต้นไม้ แมลง บุคคลภายในโรงเรียน เป็นต้น
2. บุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร อาจเป็นเจ้าของที่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง และสามารถให้ความรู้แก่นักเรียนและครูได้หรืออาจจะเป็นบุคคลในอาชีพต่าง ๆ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวประมง ช่างไม้ เป็นต้น
3. แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ หมายถึง สถานที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนที่ไม่ห่างไกลจากโรงเรียนมากนัก

สุทิน เนียมพลับ (2522) แบ่งทรัพยากรท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญพิเศษ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะ เช่น ช่างแกะสลัก ช่างเครื่องยนต์ ช่างปั้น นักปกครอง ข้าราชการต่าง ๆ
2. ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ ภูเขา พืช สัตว์ป่า ลักษณะดินหิน แร่ที่มีค่าในท้องถิ่น แม่น้ำ น้ำตก
3. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีท้องถิ่น เชื้อชาติเผ่าชน ต่าง ๆ
4. ทรัพยากรทางสังคม ได้แก่ สมาคม สภาเทศบาล โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524) แหล่งทรัพยากรชุมชนจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรบุคคล ในแต่ละท้องถิ่นมักจะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการต่างๆ เช่น การอาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม การปกครอง การสาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ
 - 1.1 วิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้มีถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่น ข้าราชการ พ่อค้า ช่างนา ช่างสวน ชาวไร่ พระสงฆ์ เป็นต้น
 - 1.2 วิทยากรผู้มาเยี่ยม ได้แก่ บุคคลในท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมหรือเป็นแขกของชุมชนเป็นครั้งคราว ครูควรพิจารณาเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น ศึกษานิเทศก์ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ฯลฯ
2. ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งครูสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ ที่ถูกต้อง และซาบซึ้งในคุณค่าเหล่านั้น เช่น แม่น้ำ ลำคลอง อ่าว ทะเล ป่าไม้ ภูเขา ดิน หินแร่ พืช สัตว์ในท้องถิ่น
3. ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นใช้อย่างที่ทุกประเทศเช่น เพื่อความรู้ ความเข้าใจและความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการอบรมซึ่งได้แก่

- 3.1 ห้องสมุดประชาชน
- 3.2 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
- 3.3 วัด โบสถ์ และสุเหร่า
- 3.4 สมาคมต่าง ๆ
- 3.5 ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- 3.6 สถานประกอบการต่าง ๆ

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2525) ได้กล่าวถึง แหล่งความรู้ในชุมชนไว้ 4 ประเภทดังนี้

1. แหล่งความรู้ทางบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่มีความรู้ ความสามารถ เช่น ช่างแกะสลัก ช่างเครื่องยนต์ ช่างปั้น ฯลฯ รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน ตำรวจ ช่างราชการ เป็นต้น
2. แหล่งความรู้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ภูเขา ฟ้า ฟ้า ลัตว์ป่า ลักษณะของดิน หิน แร่ สิ่งที่มีคุณค่าของชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น
3. แหล่งความรู้ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนประเพณีท้องถิ่น เช่น บุญบั้งไฟ การทำขวัญ แต่งงาน งานบวช เป็นต้น
4. แหล่งความรู้ทางสังคม ได้แก่ การดำเนินชีวิตของชุมชน อาชีพต่าง ๆ เช่น พ่อค้า ช่างนา ช่างตัดผม ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า การศึกษานอกสถานที่ในแหล่งต่าง ๆ เช่น โรงงานต่าง ๆ สถานที่ราชการ

สารานุกรมการศึกษา (Encyclopaedia of Education : 1971) ได้แบ่งประเภท แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนี้

1. ผู้ชำนาญพิเศษ (Specialists) ผู้ที่มีความชำนาญด้านต่าง ๆ เช่น ดนตรี จิตรกร นักกีฬาอาชีพ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร ฯลฯ
2. พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน (Parents of Student) ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุด

3. ตัวแทนขององค์การต่าง ๆ (Agency representatives) ได้แก่ บุคคลที่เป็นตัวแทนของสังคม เทศบาล และองค์การเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งพวกพนักงาน คณะกรรมการด้านธุรกิจต่าง ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ อีกมากมาย

4. ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม (Business and Industrial representatives) ได้แก่บุคคลหนึ่งทำงานในโรงงานต่าง ๆ การขนส่ง เหมืองแร่ การเกษตร กิจการค้าต่าง ๆ การเงินและการประกันภัย

5. ผู้แทนของรัฐบาล (Government representatives) ได้แก่บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากจังหวัดเช่น นายกเทศมนตรี คณะกรรมการของจังหวัด ตำรวจ พนักงานดับเพลิง เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น รวมทั้งบุคคลที่อยู่ในระดับบริหารประเทศ เช่น สมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนราษฎร

6. คณะกรรมการให้คำปรึกษาแก่ประชาชน (citizen advisory committee) เช่น พวกที่ให้คำแนะนำในโรงเรียนและครู บุคคลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบรรยายสาธิตหรือให้นักเรียนออกไปเยี่ยมชมเช่น ไปสังเกตในระหว่างการประชุมทางรัฐสภา เป็นต้น

7. ทรัพยากรทางธรรมชาติ (Natural resources) ประกอบด้วย พืช สัตว์ป่า หิน ดิน แร่ น้ำและวัตถุทางธรรมชาติอื่น ๆ

8. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Man-made resources) มนุษย์ได้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีคุณค่าทางการศึกษาและเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการสอนและการเรียนรู้ ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ รถยนต์ นิทรรศน์ รูปปั้นและทรัพยากร ที่ใช้ในโรงเรียน เช่น โต๊ะ กระดานดำ โทรทัศน์ ห้องสมุด สื่อการเรียนการสอนและคอมพิวเตอร์

จากการแบ่งประเภทของแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นแบ่งออกได้ดังนี้ ทรัพยากรมนุษย์ซึ่ง หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกของชุมชน หน่วยงานองค์การ ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ทะเล อากาศ เป็นต้น ทรัพยากรที่มีมนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง อุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม หมายถึง ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน

การใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น

1. การเลือกใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

การนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในงานวิชาการเป็นการช่วยให้เด็กได้มีโอกาส ได้รับประสบการณ์กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน นักเรียนยังได้รับประโยชน์ไม่เพียงพอ ถ้านักเรียนได้รับประสบการณ์จริง โดยการได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง และได้ถาม จะมีส่วนสำคัญทำให้เด็กเข้าใจบทเรียนมากขึ้น การเลือกใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญในการทำให้บังเกิดผลคุ้มค่าด้วยดังที่ สังกต อุทรานันท์ (2529) กล่าวว่า การเลือกใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บางครั้งอาจต้องใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนภายนอกโรงเรียนด้วยอันได้แก่ การเชิญบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ต้องการสอนมาเป็นวิทยากรได้ความรู้ หรือจะพาผู้เรียนออกไปทัศนศึกษายังสถานที่ที่สำคัญ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนก็ได้

ลำพอง บุญช่วย (2510) ได้กล่าวถึง เกณฑ์ในการเลือกใช้แหล่งทรัพยากรให้ดีที่สุด เหมาะสมที่สุดสรุปได้ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากรที่จะใช้ต้องเป็นประโยชน์ในการสอนมากกว่าอุปกรณ์อย่างอื่น เพราะการใช้แหล่งทรัพยากรมักจะเสียเวลามาก แต่ก็ได้รับประโยชน์คุ้มค่า
2. นักเรียนจะต้องใช้ประโยชน์จากการใช้แหล่งทรัพยากรนั้นจริง ๆ นักเรียนได้รับความรู้ใหม่ ที่มีคุณค่าทางการศึกษาและคุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป
3. รู้จักเตรียมเพื่อใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น โดยเตรียมตัวครูเอง เตรียมนักเรียนและเตรียมบุคลากรหรือสถานที่ที่จะใช้เป็นแหล่งทรัพยากรด้วยเช่น การติดต่อประสานงานกับเจ้าของสถานที่
4. รู้จักใช้เวลา คือ คำนึงถึงเวลาที่จะใช้ในการเดินทางไปทัศนศึกษาหรือนำแหล่งทรัพยากรมาสู่ท้องถิ่น ถ้าต้องใช้เวลามากเกินไปบางครั้งก็ไม่สมควรและไม่คุ้มค่า
5. พยายามใช้แหล่งทรัพยากรหลาย ๆ แบบหลายชนิด ในบทเรียนเดียวกัน ซึ่งจะทำให้บทเรียนง่ายต่อการทำความเข้าใจ และน่าสนใจมากขึ้น

6. พยายามเอาประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรที่ใช้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
คือ พยายามใช้แหล่งทรัพยากรเดียวกันในหลาย ๆ บทเรียน

7. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสร้าง ซ่อมแซม ตกแต่งแหล่ง
ทรัพยากร โดยพยายามทำให้กิจกรรมดังกล่าวสัมพันธ์กับบทเรียนเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ
ทางปัญหา

บันลือ พฤกษ์วัน (2525) กล่าวถึง การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญในอาชีพเฉพาะอย่าง มาให้ความรู้แนะนำนักเรียน
2. ผู้ปกครองนักเรียนอาจให้ความช่วยเหลือในการเป็นวิทยากรในบางเรื่อง
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง

การปกครอง การประชุมสภาผู้แทนราษฎร การร่างกฎหมาย

4. ตำรวจ ข้าราชการ ให้ความรู้ด้านจราจร การปกครองและอื่น ๆ
5. โรงงานอุตสาหกรรมเป็นที่ชม เพื่อให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ผลิต

6. คณะกรรมการสภาตำบลหรือท้องถิ่นอาจให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน

ในท้องถิ่น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ ดิน หิน แร่ น้ำ
8. ทรัพยากรที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดแต่ง เช่น บ้านเรือน อาคาร สนามบิน
9. คณะกรรมการสภาการศึกษาอาจเป็นวิทยากรในบางเรื่อง เกี่ยวกับงานอาชีพ

ของตน

สรุปได้ว่า ในการที่ครูจะเลือกใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการนั้น ต้อง
คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ เวลาที่ใช้ ค่าใช้จ่ายและที่สำคัญคือ ความเหมาะสมกับเนื้อหา
วิชา จึงจะทำให้การใช้แหล่งทรัพยากรมีคุณค่าต่องานวิชาการอย่างแท้จริง

2. วิธีการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น

การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการนั้น ทำได้หลายวิธีทั้งขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะเลือกใช้ยุทธวิธีแบบใดจึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาวิชากระบวนการเรียนการสอนและเหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการสอน

ประถม แสงสว่าง (2525) ได้กล่าวถึงกลวิธีที่จะเชื่อมโยงชุมชนกับสถานศึกษาทำได้ 2 วิธี ด้วยกันดังนี้

1. ด้วยวิธีพาเอาสถานศึกษาออกไปหาชุมชน
2. พาชุมชนเข้ามาหาสถานศึกษา

วิธีแรกที่ว่า พาเอาสถานศึกษาออกไปสู่ชุมชนนั้น พจะมีวิธีทำได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวหาความรู้
2. การสำรวจ
3. การไปฝึกแรม
4. การสัมภาษณ์
5. การขยายการศึกษาไปยังชุมชน ซึ่งหมายถึง การสำรวจและการท่องเที่ยว

ตลอดจนการพานักเรียนออกไปช่วยเหลือชุมชน

6. การให้ความช่วยเหลือ
7. การให้ประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีที่สองคือ นำเอาเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนเข้ามาในสถานศึกษา เราอาจจัดหาหรือนำมาโดยทางต่าง ๆ เช่น

1. ชาววัสดุพิมพ์
2. โสัดทัศนศึกษา
3. บุคคลที่เป็นวิทยากร

ลัดดา ศุขปรีตา (2524) กล่าวว่า การนำแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในงานวิชาการ อาจทำได้ 2 วิธี

1. นำแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในห้องเรียน เช่น การนำวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอน เชิญวิทยากรมาบรรยาย
2. พานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ซึ่งแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียน ตั้งอยู่ ได้แก่ พาไปชมฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ไปดูการทำงาน ไปชมสถานที่ราชการใกล้ ๆ โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการไปศึกษานอกสถานที่ซึ่งแหล่งทรัพยากรนอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น การไปชมพิพิธภัณฑ์ โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ซึ่งจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการเป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นได้ผลดี

วิธีการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการสอน โดยใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชนที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตร (2524) นำเสนอไว้ดังนี้

1. วิธีพาของมาให้ดู ได้แก่ การนำเอาวัตถุสิ่งของมาให้ผู้เรียนได้สัมผัสด้วยประสาท ต่าง ๆ ของที่นำมาให้สัมผัสนั้นอาจเป็นของจริง ของจำลองแล้วแต่จะหามาได้
2. วิธีพาไปดูของ ได้แก่ การนำเอาตัวผู้เรียนไปสัมผัสกับสิ่งของหรือวัตถุนั้น เช่น ภูเขา ทะเล รัฐสภา วัด ฯลฯ วิธีการนี้เรียกว่า การไปศึกษานอกสถานที่หรือไปทัศนศึกษา

ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

โรจน์ ตูลยากร (2507) ได้สรุปถึงประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นดังนี้

1. ทำให้บทเรียนมีความหมายแก่นักเรียนยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะนักเรียนได้เรียนจาก สภาพความเป็นจริง
2. ทำให้การเรียนเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา เพราะว่ามีสิ่งกระตุ้นและเร้าความสนใจ ทำให้ไม่เบื่อหน่าย

3. ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นและยังฝังแน่นในความทรงจำเพราะเป็นการเรียนที่ได้ผ่านประสาทหลายทางด้วยกัน
4. ช่วยประหยัดเวลาการสอน
5. ทำให้นักเรียนได้เจริญงอกงามทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติที่พึงปรารถนาไปพร้อม ๆ กัน

ภิญโญ ตันพิทยคุปต์ (2515) ได้กล่าวถึงประโยชน์จากการใช้แหล่ง ทรัพยากรท้องถิ่น ดังนี้

1. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น ช่วยทำให้เด็กเจริญงอกงามและมีประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนเรียนได้ผลดีเรียนได้ง่าย เพราะสอดคล้องกับหลักการที่ว่า เด็กจะเรียนได้ดีถ้าได้เรียนจากของจริง
3. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยให้หลักสูตรมีความหมายและประสิทธิภาพดีขึ้น
4. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ก่อให้เกิดความเข้าใจและความซาบซึ้งในคุณค่าของชุมชน
5. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยปลูกฝังความปรารถนาที่จะปรับปรุงชุมชนในตัวเด็ก
6. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยให้เด็กได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มากขึ้น
7. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยให้บทเรียนสนุกสนาน น่าสนใจและมีผลในทางปฏิบัติ
8. การใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะทางสังคมในสถานการณ์ที่เป็นจริง มีประสิทธิภาพบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในงานวิชาการพอจะสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับสภาวะแวดล้อมทั้งหลายเพื่อให้มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้จะได้ดำเนินชีวิตได้ดีในชุมชนต่อไป
2. เป็นการเพิ่มพูนความสมบูรณ์ในเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียนเพราะได้เห็นสถานที่เป็นจริงในชุมชน ขณะเดียวกันยังเป็นการให้โอกาสแก่สังคมส่วนอื่นให้มีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่นักเรียนอีกด้วย
3. ฝึกการสังเกต การค้นคว้า การสืบสวนแก่นักเรียนได้เพราะว่า การสังเกตเป็นช่องทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ ที่จะนำถึงการสืบสวนค้นคว้าต่อไป การใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนย่อมส่งเสริมเป็นอย่างดี
4. ความเข้าใจในสภาพชีวิต วัฒนธรรมและสังคมซึ่งกันและกัน ย่อมจะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเป็นเอกภาพของชาติ
5. เป็นการฝึกการทำงานร่วมกันของนักเรียน เพราะมีการวางโครงการและแบ่งความรับผิดชอบ
6. ฝึกให้นักเรียนรู้จักนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้ (เกศินี โชติกเสถียร : 2523)
7. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) เน้นถึงประสบการณ์ชีวิต ซึ่งได้รวมเอาวิชาภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา สุขศึกษา ประชากรศึกษา ศิลปกรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐศาสตร์เข้าด้วยกัน โรงเรียนย่อมไม่สามารถสร้างประสบการณ์เหล่านั้นขึ้นในโรงเรียนได้ครบถ้วน จึงต้องอาศัยแหล่งวิชาชุมชนและทรัพยากรในชุมชนนอกโรงเรียนเป็นเครื่องช่วยในการให้การศึกษา เพื่อให้ได้ประสบการณ์ในการศึกษาที่สมบูรณ์ อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี
8. เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาขาดแคลน โสตทัศนูปกรณ์ดังที่ประเทศกำลังพัฒนา เช่นประเทศไทยกำลังประสบอยู่

9. เป็นการสร้างภาวะให้หลักสูตรมีความเหมาะสมกับท้องถิ่นประการหนึ่ง คือ การนำสภาพชุมชนมาศึกษา (ชม ภูมิภาค : ม.ป.ป.)

ความหมายของวิชาการ

งานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุดเพราะหน้าที่ของสถานศึกษา หรือโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่ผู้เรียน มีผู้บริหารหรือครูใหญ่เป็นผู้นำทางวิชาการ มีการทำงานร่วมกันครูให้คำแนะนำและประสานงานให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (ภิญโญ สาร : 2526)

สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้ให้ความหมายงานวิชาการไว้ว่า กิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของเด็กในหมีมีประสิทธิภาพสูงชัน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมการในโรงเรียนก็คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน

องค์การ อินทร์มพรรย์ (2525) กล่าวว่า งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถพอที่จะทำมาเลี้ยงชีพได้ มีความสุข ความพอใจตามอัตภาพและสภาพความเป็นอยู่และช่วยเหลือแผ้วแผ่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร

จากทัศนะของนักการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า งานวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียนที่ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอน โดยมีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

ความสำคัญของงานวิชาการ

ดาวเรือง รัตนิน (2518) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหาร การศึกษาทุกระดับ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน อุปกรณ์การสอน ตารางสอน แบบเรียน ห้องสมุด การวัดผล การศึกษา วิธีสอนต่าง ๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ งานวิชาการจะชี้ให้เห็นถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพ ของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ผู้บริหารการศึกษาจะต้องให้ความเอาใจใส่งานวิชาการเป็น พิเศษ และถือว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียน

กิติมา ปรีดีติติก (2532) ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่างานวิชาการเป็นงานหลักของ โรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการพิจารณา จากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า งานที่โรงเรียนประถมศึกษาต้องดำเนินการใน โรงเรียนนั้นมีอยู่ 6 งาน ซึ่งประกอบด้วยงานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคคลกร งาน ธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่และงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้มีงาน วิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานที่ส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินงานวิชาการ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากความสำคัญของงานวิชาการดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการบริหารการศึกษาจะประสบ ความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับงานวิชาการ เป็นสำคัญโรงเรียนในฐานะหน่วยงานทางการศึกษา มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา จึงควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการจัดงานวิชาการ เป็น อันดับแรก

งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา

งานวิชาการมีความสำคัญที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนควรมีความรับผิดชอบงานวิชาการเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของโรงเรียน คือ การให้บริการทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน มีหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครู ให้คำแนะนำและประสานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในด้านการสอน (อภิธรรมย์ ณ นคร : 2517)

สุมิตร คุณานุกร (2528) ได้กล่าวถึงความหมายของงานวิชาการว่า "งานวิชาการในโรงเรียนหาได้มีความหมายแคบ ๆ อย่างที่เข้าใจทั่วไปถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น"

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2526) ให้ความหมายของงานวิชาการของโรงเรียนว่า "การบริการกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอน นักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด" ซึ่งสอดคล้องกับภิญโญ สาร (2523) กล่าวถึงงานวิชาการมีความหมายว่า "กิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด"

ประกอบ สุพันธ์ (2530) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า "กิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี"

บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษา

การจัดงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษานั้น แม้ผู้บริหารจะมีความรู้ทางวิชาการทุกอย่างแต่จะดำเนินการเพียงคนเดียวหาได้ไม่ ในปัจจุบันนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลืองาน

วิชาการ คือ ครูวิชาการในโรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานวิชาการดังนี้

ผู้บริหารงานที่ควรปฏิบัติดังนี้

1. ติดตามผล วิธีการปฏิบัติคือ การเยี่ยมห้องเรียนติดตามว่าครูมีวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นเพียงพอหรือไม่ และติดตามประสานงานกับแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนเท่านั้น
2. บริหารหลักสูตร ส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ และสนใจติดตามถึงปัญหาการเรียนการสอนที่ครูประสบและช่วยแก้ปัญหา
3. บริหารหลักสูตร คือ จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีสภาพเหมาะสมต่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น จัดห้องสมุดสำหรับครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริมตามความจำเป็น
4. เสริมกำลังใจ ได้แก่ การเสริมกำลังใจครูด้วยการรับรู้ปัญหาของครู ให้การยกย่อง ชมเชยและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และจัดให้มีการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในการที่จะใช้หลักสูตรให้ได้ผล
5. ประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ชี้แจงเรื่องการเรียนการสอนและการประเมินผลตามหลักสูตรให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจเพื่อการร่วมมือที่ดี

ครูวิชาการโรงเรียนงานที่ควรปฏิบัติดังนี้

1. ช่วยเหลือครูอื่น ๆ ในโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการจัดหาสื่อประกอบการสอน ตลอดจนเป็นวิทยากรหรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ในเรื่องหลักสูตรแก่ครูในโรงเรียนของตน

2. ปฏิบัติการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียน สาธิตการสอนวิธีต่าง ๆ เช่น การสอนโดยการทำงานเป็นกลุ่ม การเล่านิทาน การเชิดหุ่นหรือการใช้ภาพประกอบตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน และจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

3. ช่วยเหลือผู้บริหารโรงเรียนสายวิชาการ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอาทิ เช่น ช่วยจัดทำตารางสอน จัดให้มีการวัดและประเมินผลตามกำหนด จัดให้มีสื่อเอกสารประกอบการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมและประสานงานกับกลุ่มโรงเรียน

ครูผู้สอนงานที่ควรปฏิบัติมีดังนี้

1. ศึกษาเด็ก ทำความรู้จักกับเด็กเป็นรายบุคคล ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก
2. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเช่น ทำความเข้าใจกับจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างหลักสูตร ศึกษาแผนการสอน คู่มือให้เข้าใจแจ่มแจ้งก่อนทำการสอน
3. เตรียมการสอนจัดทำบันทึกการสอน เตรียมสื่อการเรียนการสอนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. จัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิด รู้จักหาเหตุผล รู้จักตัดสินใจ รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เน้นกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม สร้างนิสัยให้เด็กรักการอ่าน ใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดจนฝึกเด็กให้กล้าแสดงออกยอมรับความสามารถของผู้อื่น นอกจากนั้นในการสอนแต่ละครั้ง สอนอย่างมีจุดหมายรู้ว่าวิชาที่ตนกำลังสอนนั้นสอนโดยมีจุดประสงค์อะไร
5. การประเมินผล ฝึกหาวิธีการประเมินผลและรู้จักใช้เครื่องมือประเมินผล ถูกต้องตามลักษณะของกิจกรรมการเรียนและประมวลประสบการณ์ที่จัดให้เด็กและจัดการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กที่มีความจำเป็นต้องได้รับการสอนซ่อมเสริม

ขอบเขตของงานวิชาการ

วิจิตร วรุตบางกูร (ธีระกุล) และ สุวิชญา ธีระกุล (2523) ได้กำหนดงานวิชาการไว้ 9 ด้าน คือ

1. วัตถุประสงค์ นโยบายและวิธีการบริการ
2. หลักสูตรและประมวลการสอน
3. ตารางสอน
4. อุปกรณ์การสอน
5. แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
6. การจัดแบ่งหมุ่่นักเรียน
7. การนิเทศการสอน
8. การจัดห้องสมุด
9. การวัดและประเมินผล

จารุวรรณ ศิลปรัตน์ (2524) ได้สรุปขอบเขตงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 6 ด้าน คือ

1. งานหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุอุปกรณ์การสอน
4. งานห้องสมุด
5. งานนิเทศการศึกษา
6. งานวัดและประเมินผลการศึกษา

บุญมี เณรยอด (2523) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับขอบเขตของงานวิชาการในโรงเรียน 10 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร
2. ตารางสอนและวิธีสอน
3. วัสดุอุปกรณ์และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
4. ห้องสมุด
5. กิจกรรมนักเรียน
6. นิเทศงานวิชาการในโรงเรียน
7. การกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานราชการ
8. การแนะแนว
9. การวัดและประเมินผลการศึกษา
10. การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) ได้กำหนดขอบเขตงานวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศการศึกษา
7. งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน
8. งานส่งเสริมการสอน
9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

จากขอบเขตของงานวิชาการดังกล่าวข้างต้นงานวิชาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษาที่มีคุณภาพดั่งนั้น ไม่ว่าจะกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือได้ว่างานเหล่านั้นเป็นงานวิชาการทั้งสิ้น สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะขอใช้ขอบเขตของงานวิชาการ ซึ่งกำหนดตามสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

- การจัดการหลักสูตร เอกสารหลักสูตร
- การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร
- การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- การนำหลักสูตรไปใช้

2. งานด้านการเรียนการสอน

- การจัดครูเข้าสอน
- การจัดตารางสอน
- การเตรียมการสอน
- การจัดกิจกรรมเรียนการสอน
- การสาธิตการสอน
- การสอนซ่อมเสริม

3. งานสื่อการเรียนการสอน

- การจัดหาสื่อการเรียนการสอน
- การเก็บบำรุง รักษาสื่อการเรียนการสอน
- การใช้สื่อการเรียนการสอน

จากขอบเขตของงานวิชาการดังกล่าวข้างต้นงานวิชาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษาามีคุณภาพดั่งนั้น ไม่ว่าจะกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือได้ว่างานเหล่านั้นเป็นงานวิชาการทั้งสิ้น สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะขอใช้ขอบเขตของงานวิชาการ ซึ่งกำหนดตามสำนักงานการประมศึกษาจังหวัดพะเยา

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
 - การจัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร
 - การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร
 - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - การนำหลักสูตรไปใช้

2. งานด้านการเรียนการสอน
 - การจัดครูเข้าสอน
 - การจัดตารางสอน
 - การเตรียมการสอน
 - การจัดกิจกรรมเรียนการสอน
 - การสาธิตการสอน
 - การสอนซ่อมเสริม

3. งานสื่อการเรียนการสอน
 - การจัดหาสื่อการเรียนการสอน
 - การเก็บบำรุง รักษาสื่อการเรียนการสอน
 - การใช้สื่อการเรียนการสอน

9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ
- การจัดอบรมทางวิชาการ
 - การประชุมครูภายในโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประเภทและลักษณะการใช้ประโยชน์ของแหล่งทรัพยากรชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ส่วนมากประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการใช้แหล่งชุมชน ซึ่งมีจำกัด การวัดผลและประเมินผลทำได้ไม่เต็มที่ วิทยากรและเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งชุมชนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นักเรียนบางส่วนยังไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการใช้แหล่งชุมชน รวมทั้งขาดทักษะในการใช้ ครูสังคมส่วนมากมีความเห็นว่า สมควรใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีประโยชน์มาก ทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรงรู้จักวิธีค้นคว้าหาความรู้และทำให้นักเรียนเกิดความรักผูกพันและภูมิใจในท้องถิ่นและชาติของตน

ชำนาญ วัฒนะ (2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ในการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคของการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ในการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรในชุมชน ในการบริหารงานวิชาการที่ประสบ ปัญหาในระดับมากที่สุด คือ โรงเรียนไม่มีงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนทรัพยากรบุคคลใน ชุมชนประเภทบุคคลบางกลุ่มที่เชิญมาเป็นวิทยากรและปัญหาระดับมากที่สุด ทรัพยากรประเภท บุคคลบางกลุ่ม ไม่มีเวลาว่างพอที่จะให้ความช่วยเหลือ งานบริหารงานด้านวิชาการ ครูประสบ ปัญหามากที่สุด ไม่มีงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนและปัญหาระดับมากที่สุดคือ เพื่อใช้แหล่งทรัพยากร ในชุมชนในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนต้องรับผิดชอบมากขึ้น

ประสิทธิ์ อามาตร์ (2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ใน การสอน กลุ่มการวางและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 10 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ โรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 10
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการสอนกับการใช้ แหล่งความรู้ในชุมชนในสภาพจริงของครู โรงเรียนประถมศึกษาที่สอนกลุ่มการงานและพื้นฐาน อาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครูระดับ ปานกลาง ในด้านค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร ครูไม่สะดวกที่จะ ไปติดต่อกับวิทยากรที่อยู่ห่างไกล

จากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวางแผนการเชิงวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานไว้ล่วงหน้า เสียค่าใช้จ่ายสูง นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะไปสัมภาษณ์หรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้รู้หรือผู้ชำนาญไม่ค่อยมีเวลาว่างและขาดงบประมาณที่จะซื้ออุปกรณ์ที่หายากในห้องถิ่น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ครูประสบในระดับน้อยคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเดียวกันไม่สนับสนุน ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือ

ประพนธ์ จันทรัตน์ (2532) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ในงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2

ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรบุคคลที่โรงเรียนใช้ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ครู อาจารย์ โรงเรียนอื่นและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยลักษณะที่ใช้โดยขอคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะและขอพิมพ์เอกสารทางวิชาการ ส่วนทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ สถานประกอบการ ห้องสมุดใช้ในลักษณะมอบหมายให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ขอพิมพ์เอกสารทางวิชาการ และให้ครูนักเรียนไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ดิน หิน แร่ และวนอุทยาน ใช้ในลักษณะเป็นวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนและการศึกษานอกสถานที่ ทรัพยากรทางสังคม ใช้ในลักษณะให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมและนำข้อมูลมาจัดนิทรรศการ

ปัญหาการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ระยะทางห่างไกล ปริมาณมีน้อย ทรัพยากรทางสังคมปัญหาคือ ขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา คุณภาพของประชากรไม่เป็นแบบอย่างที่ดี ปัญหาจากการดำเนินการใช้คือ ขาดงบประมาณและข้อมูลกับแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น

ทัศนีย์ เบญจศิลารักษ์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ในงานวิชาการประเภท ทรัพยากรทางบุคคล ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ประเภททรัพยากร ทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สถานที่ราชการและสถาบันการศึกษาอื่น ประเภททรัพยากรทาง ธรรมชาติ ได้แก่ ดิน หิน แร่ และวนอุทยาน และประเภททรัพยากรทางสังคมในชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมในวันสำคัญ

ลักษณะการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทรัพยากรทางบุคคล โรงเรียนส่วนใหญ่ในลักษณะขอ คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะและเชิญเข้าร่วมเป็นกรรมการวางแผนและพัฒนางานวิชาการ ส่วน ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ใช้ในลักษณะขอยืมเอกสารทางวิชาการมอบหมาย ให้นักเรียน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและศึกษานอกสถานที่ สำหรับทรัพยากรทางธรรมชาติใช้ในลักษณะ เป็น วัสดุประกอบการเรียนการสอนและทัศนศึกษา และทรัพยากรทางสังคมในชุมชน ใช้ในลักษณะ มอบหมายให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และเป็นผู้สังเกตการณ์

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางบุคคลที่โรงเรียนส่วนใหญ่ ประสบคือ ทรัพยากรมีน้อยและอยู่ห่างไกล ส่วนปัญหาการใช้ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นคือ ปริมาณมีจำนวนจำกัดและระยะทางห่างไกล ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางสังคม คือขาดการอนุรักษ์ เพื่อการศึกษาและปัญหาการดำเนินการใช้ได้แก่ โรงเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรท้องถิ่น และการวางแผนการใช้และการควบคุมนักเรียนเดินทางไปศึกษาไม่สะดวก